

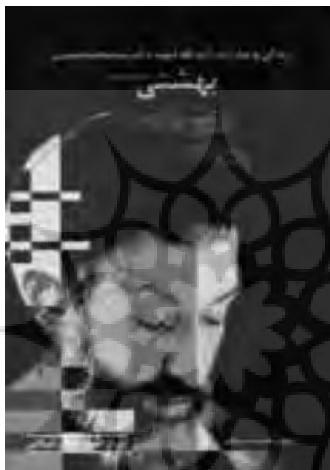
بهشتی در آینه اسناد

■ زندگی و مبارزات آیت‌الله شهید دکتر سیدمحمد حسینی بهشتی به روایت اسناد
 ■ تدوین: محمدرضا سرابندی
 ■ ناشر: مرکز اسناد انقلاب اسلامی؛ بهار ۱۳۸۷

مجموعه‌ی کتب یاران امام به روایت اسناد احساس می‌شد. کتاب حاضر را می‌توان تکمیل‌کننده‌ی دیگر کتب سندی منتشرشده در مورد شهید بهشتی دانست که در واقع مجموعه اسناد موجود در مرکز اسناد انقلاب اسلامی، با محوریت شهید بهشتی را پوشش می‌دهد.

در این مجموعه، تعداد ۲۶۰ برگ سند، در قالب ۱۷۰ موضوع توسط تدوین‌گر گردآوری شده است. این مجموعه در دو بخش، شامل مدخل پژوهشی و اسناد تنظیم شده است. در بخش مدخل پژوهشی با هفت فصل، خلاصه‌ای از زندگی، تحصیلات، شخصیت و فعالیت‌های فرهنگی، سیاسی و مبارزاتی شهید بهشتی در دوران پیش از پیروزی انقلاب اسلامی آمده است. البته در همین مدخل نیز تلاش شده تا عمده‌ی مطالب، برگرفته از اسناد موجود در کتاب باشد و در عین حال با بهره‌گیری از دیگر منابع مرتبط با موضوع، تکمیل شده است.

فصل اول کتاب حاضر، شامل زندگی خانوادگی و تحصیلات ابتدایی، دانشگاهی و حوزوی و فصل دوم مشتمل بر فعالیت‌های سیاسی - مذهبی شهید بهشتی تا قبل از سال ۱۳۴۲ از جمله سوابق مبارزاتی، تأسیس مدرسه‌ی دین و دانش، اندیشه‌ی اصلاح حوزه و تأسیس مدرسه حقانی است. فصل سوم از اقدامات شهید بهشتی در مقطع زمانی سال‌های ۴۲ و ۴۳ از جمله در مورد فاجعه‌ی مدرسه فیضیه، نهضت ۱۵ خرداد و ارتباط وی با هیأت‌های مؤتلفه اسلامی بحث می‌کند. در فصل چهارم به فعالیت‌های سیاسی و فرهنگی آیت‌الله بهشتی در آلمان و همچنین تداوم ارتباط وی با مبارزان و فعالان سیاسی داخل کشور اشاره شده است. فصل پنجم فعالیت‌های فرهنگی - سیاسی دکتر بهشتی از خرداد ۱۳۴۹ تا اوایل سال ۱۳۵۵ را شامل می‌شود، که به مواردی چون تلاش برای پی‌ریزی مبارزات فرهنگی، سخنرانی‌های منتقدانه از حکومت، برگزاری جلسات مکتب قرآن و مکتب‌الرضا و واکنش شهید بهشتی به حادثه‌ی ۱۷ خرداد ۱۳۵۴ در قم، پرداخته شده است. فصل ششم کتاب نیز که مقطع اصلی مبارزات انقلابی را شامل می‌شود، به فعالیت‌های مبارزاتی دکتر بهشتی بر اساس اسناد ساواک اختصاص یافته و از جمله به فعالیت‌های فرهنگی - مبارزاتی وی در سال‌های ۵۵ و ۵۶، زمینه‌های اولیه شکل‌گیری جامعه روحانیت مبارز تهران، نقش بهشتی در سازماندهی، کنترل و هدایت مبارزان و انقلابیون و اقدامات شهید بهشتی در روزهای سرنگونی رژیم پهلوی پرداخته شده است. فصل هفتم، فصل پایانی کتاب، به اختصار به فعالیت‌های شهید بهشتی پس از پیروزی انقلاب اسلامی اختصاص دارد.

زندگی فردی و سیاسی و اقدامات شخصیت‌های سیاسی و تأثیرگذاری آن‌ها در فرایندهای سیاسی، یکی از موضوعات اصلی تاریخ‌نگاری، در قالب «رجال سیاسی» محسوب می‌شود که در چنین پژوهش‌هایی وقایع و تحولات سیاسی با تأکید بر نقش رجال سیاسی، مورد بررسی قرار می‌گیرد. از جمله آثاری که در آن‌ها کارنامه‌ی سیاسی یک شخصیت سیاسی موشکافی می‌شود، پژوهش‌های اسنادی است که نمونه‌ی این دسته از پژوهش‌ها تاکنون، در مراکز مختلف و به‌ویژه مرکز بررسی‌های تاریخی وزارت اطلاعات و مرکز اسناد انقلاب اسلامی انجام شده و در حال حاضر نیز در حال انجام است.

شخصیت و جایگاه شهید بهشتی در تاریخ انقلاب اسلامی علاوه بر جنبه‌ی سیاسی، جنبه‌های فرهنگی را نیز شامل می‌شود. زیرا از زمان تبعید امام به خارج از کشور، گروهی از روحانیون حامی امام خمینی، به تلاش‌ها و اقدامات فرهنگی بر مبنای نظریات امام خمینی روی آوردند که همین امر به مرور زمینه‌های فکری و ایدئولوژیک انقلاب اسلامی را فراهم کرد. از این روی، با مروری اجمالی بر زندگی سیاسی و مبارزاتی آیت‌الله بهشتی، با توجه به نقش او در تأسیس مراکز متعدد اسلامی، ابعاد فرهنگی و فکری در مبارزات او پررنگ‌تر جلوه می‌کند.

در خصوص مبارزات و کارنامه‌ی سیاسی قبل و بعد از انقلاب شهید بهشتی، به عنوان یکی از رجال سیاسی تأثیرگذار در تاریخ معاصر ایران، تاکنون به صورت مستقیم و غیرمستقیم کتب و مقالات قابل توجهی منتشر شده‌اند که هر یک به بخشی از ابعاد شخصیت فردی و سیاسی وی پرداخته‌اند. از جمله مجموعه‌ی متعددی از کتاب‌های شهید بهشتی در موضوعات مختلف، از سوی بنیاد نشر آثار و اندیشه‌های آیت‌الله دکتر بهشتی (انتشارات بقعه) منتشر شده است. همچنین از سوی مرکز اسناد انقلاب اسلامی نیز به صورت خاص دو کتاب تحت عناوین زندگی و مبارزات شهید بهشتی در یک مجلد و مجموعه‌ی سه‌جلدی تحت عنوان سخنرانی‌ها و مصاحبه‌های آیت‌الله بهشتی منتشر شده و کتاب دیگری نیز با روش تاریخ شفاهی با عنوان تاریخ شفاهی شخصیت و مبارزات آیت‌الله بهشتی در حال انتشار است. اما در مورد انتشار پژوهشی با محوریت استفاده از اسناد، کمبودهایی با وجود انتشار اسنادی از ایشان در